

Özel İlgi Turizmi Kapsamında Türkiye’de Edebiyat Turizmi: Kavramsal Bir İnceleme ve Potansiyeline Yönelik Bir Değerlendirme 8

Mehmet Tekeli¹

Ezgi Kırıcı Tekeli²

Özet

Bu çalışma, küresel turizmin kitlesel faaliyetlerden bireysel ilgi alanlarına yönelen yapısal dönüşümünü temel alarak özel ilgi turizmi kapsamındaki edebiyat turizminin kavramsal çerçevesini ve Türkiye’deki potansiyelini incelemeyi amaçlamaktadır. Edebiyat turizmi; bir yazarın doğduğu ve çocukluğunu geçirdiği çevreyi ziyaret etmek, şiir ve edebî eserlerde betimlenen mekânları farklı bir bakış açısıyla deneyimlemek veya yazarların mezarları ve anıtlarında saygı ziyareti gerçekleştirmek gibi çeşitli motivasyonlarla yapılan seyahatleri kapsamaktadır. Kültürel miras turizminin de bir alt türü olarak değerlendirilen edebiyat turizmi; yazarlara, eserlerin üretildiği mekânlara ve kurgusal anlatılarda geçen coğrafyalara yönelik ziyaret eğilimlerini içermektedir. Bu çalışma doğrultusunda, Türkiye’de edebiyat turizmine ilişkin potansiyelin değerlendirilmesi amacıyla kapsamlı bir literatür taraması yapılmış ve elde edilen bilgiler sınıflandırılarak ortaya konulmuştur. Bu kapsamda genel edebiyat müzeleri, kişisel yazar müzeleri ve kurmaca edebiyat müzeleri tablolar hâlinde verilmiş; ayrıca edebi alanlar, edebiyat temalı oteller ve edebiyat festivalleri gibi önemli çekicilikler ayrıntılı biçimde sunulmuştur. Literatür, özellikle 2000’li yıllardan sonra artan müze sayısının destinasyon çekiciliğini güçlendirdiğini ve Türkiye’nin edebiyat turizmi açısından belirgin bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte edebiyat turizmi, özel ilgi turistlerinin eserler ve hatıralarla

1 Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Karaman, E-mail: tekclimehmet@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6069-4740

2 Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Karaman, E-mail: ezgi.krc@windowslive.com, ORCID: 0000-0002-1613-8448

doğrudan temas kurmalarına imkân tanıyan ve deneyim kalitesini artıran bir turizm çeşidi olarak değerlendirilmektedir. Genel olarak edebiyat turizminin kültürel değerlerin korunmasına, özgün deneyimlerin edinilmesine ve yerel ekonomilere katkı sunmasına olanak tanıdığı; bu yönüyle sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesinde önemli bir rol üstlendiği ortaya konulmaktadır.

Giriş

Turizm faaliyetlerinin gelişmesi ve bireylerin seyahat etme tercihlerindeki değişim turistik ürünlerde de değişimin yaşanmasına neden olmuştur. Turizm endüstrisindeki bu değişim 21. yüzyılda deneyim endüstrisine doğru evrilmiştir. Genele yönelik olan ve nispeten daha pasif olan kitle turizmi yerini, daha aktif bir katılım içeren ve bireylerin ilgi alanlarına hitap eden özel ilgi turizmi çeşitlerine bırakmaya başlamıştır (Yıldırım & Ergün, 2021). Bu değişimin yaşanmasında; geleneksel turizmden elde edilen tatmin, farklı kültürleri öğrenme isteği, ülkeler arasındaki mesafelerin kolay aşılması, kültürel ve sportif faaliyetlere katılma arzusu, eğitim ve gelir düzeyinde yaşanan gelişmeler vb. birçok unsur etkili olmuştur. Ayrıca destinasyonlarda bulunan arz kaynaklarının çeşitliliği, destinasyonlar arasında farklılıklar oluşturarak, talebe yönelik şekillenen özel ilgi turizmi çeşitlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Öyle ki, özel ilgi turizminin gelişimi sayesinde turistlerin ilgisini çeken birçok destinasyon popüler hale gelmeye başlamıştır (Akyurt Kurnaz vd., 2013).

Özel ilgi turizmi; *“belirli konulara karşı ilgisi olan kişilerin, sahip oldukları ilgiyi gidermek için belirli bir yere ya da bölgeye yaptıkları seyahatler veya bu seyahatlerin oluşma şekli”* olarak açıklanmaktadır (Tanrısevdi & Çavuş, 2003). Özel ilgi turizmi temalarına bakıldığında doğa temelli, spor temelli, hobi temelli veya kültür temelli birçok özel ilgi turizmi çeşidinin bulunduğu görülmektedir (Bayhan, 2025). Özel ilgi turizmi çeşitleri, destinasyonlar için farklı birçok çekicilik oluşturabilmektedir. Bu çekicilikler farklı insanların ilgi alanlarına hitap ettiği için özellikle yerel turistik ürünler ve kültürel uygulamalar aracılığı ile hem turistik tatmin sağlanabilmekte hem de yerel ekonomiler desteklenerek sürdürülebilir kalkınma teşvik edilebilmektedir (Bayhan, 2025). Diğer yandan turizm faaliyetlerindeki çeşitlilik, yıl boyunca aktif turizm faaliyetlerini destekleyerek ülkelerin sürdürülebilir ekonomik kalkınmalarında da önem rol oynayabilmektedir.

Özel ilgi turizmi çeşitlerinden biri olan edebiyat turizmi; turizm, kültürel miras ve edebiyatın kesişiminde ortaya çıkmaktadır. Edebiyat turizmi; *“belirli bir destinasyonla kurulan edebî bağa duyulan ilgi doğrultusunda o destinasyona yönelik seyahat etmeyi veya oraya yönelmeyi kapsayan bir turizm türüdür”* (Agarwal & Shaw, 2017). Bu doğrultuda, edebiyat turizmi, yazarların kişisel

yaşam öykülerine veya tarihsel bir bağlamda geçen edebi eserlerine duyulan ilgiden kaynaklandığı için kültürel miras turizmiyle de yakından ilgilidir. Edebiyat turizmi kapsamında gerçekleşen seyahatler genellikle ilgi duyulan kişilerle yakından ilişkili yerleri, eserleri veya hatıraları görme ve belki de onlara dokunma fırsatı sunmakta olup bu temaslar deneyimsel kaliteyi arttırabilmektedir (Agarwal & Shaw, 2017).

Bir yer veya destinasyon, edebiyat turizmi kapsamında birçok özel ilgi turistini kendine çekebilmektedir. Son yıllarda edebiyat turizminin yerel, bölgesel ve ulusal ekonomiler için öneminin ve talebinin arttığı belirtilmektedir. Edebiyat turizmi, gerek özel ilgi turistlerinin ihtiyacını karşılaması, gerek ekonomik kalkınmaya katkı sağlaması, gerekse kültürel miras unsurlarının korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından önemli bir rol üstlenebilmektedir (Agarwal & Shaw, 2017). Bu bilgilerden hareketle, bu bölümün amacı, özel ilgi turizmi türlerinden biri olarak konumlanan edebiyat turizmini kavramsal açıdan incelemek ve Türkiye'deki edebiyat turizmi potansiyelini bütüncül bir yaklaşımla ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çalışmada, önce özel ilgi turizminin kapsamı ve alt türleri açıklanmakta; ardından edebiyat turizminin temel kavramsal çerçevesi ve alt sınıflandırmaları ele alınmaktadır. Devamında, Türkiye bağlamında genel edebiyat müzeleri, yazar müzeleri, kurmaca edebiyat temalı müzeler, edebî mekânlar ve alanlar, edebiyat otelleri ile edebiyat festivalleri ayrıntılı biçimde incelenmektedir. Son olarak, Türkiye'nin edebiyat turizmi açısından taşıdığı mevcut ve potansiyel değerler değerlendirilerek ülkenin bu alandaki gelişim olanaklarına ilişkin çıkarımlarda bulunulmaktadır.

1. Özel İlgi Turizmi ve Türleri

Özel ilgi turizmi, turizm literatüründe hızla gelişen bir alan olarak ortaya çıkmakta ve bireylerin geleneksel turistik ürünlere yönelik motivasyonlarının ötesinde özel ilgilerine ilişkin isteklerini benzersiz deneyimler ile karşılamaktadır. Turizm anlayışının değişerek kitle turizminin yerine özgün, farklı deneyimler sunan, kişiye özel niş pazarların oluşturulduğu süreçte özel ilgi turizmi çeşitlerinin görmüş olduğu ilgi belirgin bir şekilde artmaktadır (Hernández vd., 2022; Pan, 2023; Pulido-Fernández vd., 2019). Günümüzde değişen istek ve beklentiler doğrultusunda birçok turist sadece seyahat etmekle kalmamakta, bunun yanında gitmiş olduğu destinasyonun sosyal, kültürel ve doğal çekicilikleri ile bütünleşmeyi ve yerel unsurlarla yakından temas kurmayı istemektedir. Turistlerde görülen bu eğilim ise özel ilgi turizminin daha fazla önem kazanmasına ve gelişmesine yol açmaktadır (Trauer, 2006).

Özel ilgi turizmi, turistlerin özel ilgi alanları doğrultusunda seyahat etmelerini ve buna bağlı olarak farklı alanlarda zengin deneyimler elde etmelerini içermesi nedeniyle klasik turizm faaliyetlerinden ayrılmaktadır. Bireylerin yaşam şekilleri, değer sistemleri ve tüketim alışkanlıklarındaki dönüşüm, turistik seyahatlerde daha bireysel, özgün, farklı deneyim ve anlam arayışında olan alternatif seyahat şekillerini ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla modern turizm anlayışının merkezinde bulunan özel ilgi turizmi önemli bir yaklaşım olarak ön plana çıkmaktadır (Cohen, 2011; Yurdakul, 2024).

Özel ilgi turizminde, turistler genellikle özel ilgi alanlarına, ihtiyaçlarına ve beklentilerine yönelik sunulan mal ve hizmetleri talep etmektedirler (Akoğlan Kozak & Bahçe, 2009). Özel ilgi turistlerinin bu istekleri ise anlam arayışı, kültürel katılım ve bireysel farkındalık gibi değerler temelinde gerçekleşmektedir (Çiçekli Ayyıldız, 2025; Trauer, 2006). Bu kapsamda özel ilgi turizmine ilişkin çeşitli tanımların veya açıklamaların yapıldığı görülmektedir. Özel ilgi turizmi, *“belirli bir temaya sahip olan turistik merkezlere seyahat etmeyi ve belirli ilgileri geliştirmek amacı güden kişilerin bireysel ya da grup halinde katıldıkları turizm türlerini kapsayan uzmanlaşmış bir turizm türüdür”* (Tanrısevdi & Çavuş, 2003). Douglas vd. (2001), *“kültürel, doğal veya sosyal bağlamlarda turistin belirli bir konuda daha derinlemesine bilgi edinme ve deneyim yaşama amacı taşıması ve bu doğrultuda gerçekleşen bir seyahat biçimi”* şeklinde özel ilgi turizmini tanımlamaktadır. Yuan vd. (2005) ise özel ilgi turizmini, *“insanların ilgileri doğrultusunda belirli bölgeye ya da destinasyona gerçekleştirdikleri seyahatler”* olarak tanımlamaktadır. Diğer taraftan özel ilgi turizmi, *“ilgileri belirli bir alana yoğunlaşan insanların buna yönelik olarak gerçekleştirdikleri seyahatlerle turistik doyum sağladıkları faaliyetler”* olarak açıklanmaktadır (Yıldız vd., 2015). Weiler ve Hall (1992) ise özel ilgi turizmini, *“bireyin bilgi edinme, keşfetme ve içsel tatmin arayışlarıyla şekillenen bir model”* olarak ifade etmektedir.

Genel olarak tanımlar incelendiğinde, özel ilgi turizminin gerçekleşmesine yönelik bireylerin, bir ilgi alanı veya hobisinin olması ve bu amaçlarla turizm faaliyetlerine katılarak doyum veya özgün deneyimler elde etmesi gerekmektedir. Özel ilgi turizmine katılan kişiler, temel olarak kendilerini zihinsel ve bedensel olarak yenilemek, olağanüstü şeyleri denemek ve deneyimlerini olabildiğince uzun süre yaşatmak ile bunu anımsamak istemektedirler (Ahipaşaoğlu, 2001).

Özel ilgi turizmi, insanların farklı özellikler taşımasından dolayı sahip olduğu çeşitli ilgi alanları ve motivasyon kaynaklarıyla seyahat etmeleri sonucunda oluşmaktadır. Bu farklılıklardan ve destinasyonların sahip olduğu çeşitli turistik kaynaklardan kaynaklanan birçok farklı özel ilgi turizmi çeşidi

ortaya çıkmaktadır. Günümüzde, farklı türlerde sayılabilecek yüz elliden fazla özel ilgi turizmi türünün olduğu iddia edilmektedir (Tanrısevdi & Çavuş, 2003). Bu kadar farklı türden bahsedilmesi, insanların sahip olduğu farklı ilgi alanlarıyla ilgilidir. Bu kapsamda, insan davranışları, istekleri ve beklentilerindeki eğilimlerin veya değişimlerin turizm türleri üzerindeki etkilerinin olabileceği varsayıldığında, özel ilgi turizmi türlerinin tematik olarak incelenmesi uygun görünmektedir. Bu doğrultuda, özel ilgi turizmi türleri kültüre, doğaya, spora ve hobiye dayalı olarak incelenebilmektedir. Buna ilişkin literatürden derlenen özel ilgi turizmi türlerine Tablo 1’de yer verilmiştir (Bayhan, 2025; Tanrısevdi & Çavuş, 2003; Ünal, 2016).

Tablo 1. Özel İlgi Turizmi Türleri

Kültüre Dayalı	Doğaya Dayalı	Spora Dayalı	Hobiye Dayalı
Kültür Turizmi	Tarım Turizmi	Spor Turizmi	Alışveriş Turizmi
Kültürel Miras Turizmi	Akarsu Turizmi	Golf Turizmi	Kumar Turizmi
İnanç Turizmi	Av Turizmi	Bisiklet Turizmi	Bavul Turizmi
Hüzün Turizmi	Flora-Fauna Turizmi	Kış Sporları ve Kayak Turizmi	Kruvaziyer Turizmi
Etkinlik Turizmi	Yayla Turizmi	Su Sporları Turizmi	Yat Turizmi
İpek Yolu Turizmi	Sağlık Turizmi	Doğa Yürüyüşü	Gastronomi Turizmi
Edebiyat Turizmi	Ornito Turizm	Yamaç Paraşütü	Foto-Safari Turizmi
Etnik Turizm	Dağ ve Kış Turizmi	Binicilik	Eğitim Turizmi
Film Turizmi	Çiftlik Turizmi	Sportif Olta Balıkçılığı	Temalı Park Turizmi
Festival Turizmi	Botanik Turizmi	Yarış Sporları ve Olimpiyatlar	Macera Turizmi

Kaynak: Bayhan, 2025; Tanrısevdi & Çavuş, 2003; Ünal, 2016

Literatürden derlenerek hazırlanan Tablo 1’deki özel ilgi turizmi türlerinin her birine on örnek verilmiştir. Ancak bunlarla sınırlı değildir. Tanrısevdi ve Çavuş (2003) tarafından ifade edildiği gibi, yüz elliden fazla turizm türünün olduğu ileri sürülmektedir. Özel ilgi turizmi türlerinin fazla olması, aynı zamanda turist tiplerinde de farklılaşmalar oluşturmaktadır. Bu kapsamda, Tanrısevdi ve Çavuş (2003), özel ilgi turisti tiplerini; içlerinde potansiyel bir ilgi alanına yönelme motivasyonu olan *yeni başlayanlar*; yeni başlayanlardan

belirli ölçüde ayrılmış, kendine uygun belirli özel ilgi alanını seçmiş, bu alanı daha yakından tanımaya çalışan *meraklılar*; belirli bir özel ilgi alanını seçmiş ve bu alanda iddialı olan *uzmanlar* ve kendilerini olabildiğince ilgi alanına vermiş, hatta bu alana adanmış *fanatikler* olarak sınıflandırmaktadır.

Özel ilgi turizmi türleri ve turist tipleri dikkate alındığında, özelleşmiş içerik, aktif katılım, yüksek düzeyde temas ve etkileşimde bulunmak bu faaliyetlerin ortak noktasıdır (Çiçekli Ayyıldız, 2025). Aynı zamanda, bu kişilerin rasyonel, yenilikçi, aktif ve seçici oldukları ifade edilmekte olup rekreatif faaliyetlere önem veren, korumacı, çevreye karşı duyarlı, bilinç düzeyi yüksek ve sürdürülebilirliği dikkate alan kişiler oldukları belirtilmektedir (Tırıl, 2018). Dolayısıyla, özel ilgi turizmi türlerinin sürdürülebilir turizm gelişimine katkı sağladığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda, özel ilgi turizmi türlerine katılan turistler, sahip oldukları özellikler nedeniyle kültürel, sosyal ve çevresel değerlere karşı daha hassas olabilmektedir. Aynı zamanda, turistler, yaşadıkları deneyimle kendilerine fayda sağlarken, diğer yandan yerel ekonomiye katkıda bulunmaktadır. Bu kapsamda, yapılan çalışmada önemli bir özel ilgi turizmi türü olan ve gün geçtikçe popülerliği artan edebiyat turizmi ele alınmış ve kapsamlı bir şekilde sunulmuştur.

2. Edebiyat Turizminin Kavramsal Çerçevesi

Turizm ve edebiyat, farklı boyutları içermekte olup bu farklılıklarla birbirinden oldukça uzak alanlar gibi görünmektedir. Ancak zaman içerisinde süregelen turizm sektöründeki değişimler ve gelişmeler ile turizm ve edebiyat arasındaki ilişkilerin önemi gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Özellikle turizm ve kültür arasındaki bilimsel çalışmalar ile bu alanda önemli ilişkilerin olduğu ortaya konulmuştur (Özdemir, 2009). Sutherland (2018) gelecekte edebiyat alanında görülebilecek bazı gelişmeleri açıklarken; edebiyatın farklı şekillerde gelişme göstereceğini, bireylere klasik yolların haricinde farklı yollarla ve yeni modellerle ulaşacağını vurgulamaktadır. Bu bağlamda, okuma ve seyahat etme arasındaki ilişkinin ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Öyle ki okumanın birçok kez seyahat etme motivasyonunu ortaya çıkardığı, seyahatin ise okumaya sevk ettiği bilinmektedir. Ancak okunan bir kitaptan sonra şartlar uygun olduğunda seyahat gerçekleşebileceğinden, insanlar genellikle okuma ve seyahat arasındaki etkileşimin farkına varmayabilmektedir (Özdemir, 2009).

Turizmin çeşitlenmesi ile kültür turizminin önemi iyice belirginleşmiştir. Diğer bir deyişle, süregelen zamanda turizm alanında kültürün ve bilhassa edebiyatın değeri ve işlevselliği anlaşılmıştır. Tarihi yeniden şekillendiren, politikayı yönlendirebilen, sosyo-kültürel değişimler üzerinde etkisi olan

edebiyatın veya edebi eserlerin, turizm bağlamında reklam ve tanıtım faaliyetlerine katkı, bireyi seyahate teşvik etme veya motive etme, edebiyat temalı tur güzergâhlarının belirlenmesi, dolayısıyla kültür turizminin oluşumu ve geliştirilmesi gibi önemli işlevleri vardır. Bu, edebiyatın kendi genel kalıbının dışında, turizmi biçimlendiren ekonomik, sosyo-kültürel işlevlerinin olduğu ile ilgilidir (Özdemir, 2009).

Kültür turizmi ve edebiyat arasındaki ilişki son yıllarda daha çok gündeme gelmeye başlamış ve bilimsel olarak da çalışılır hale gelmiştir. Bu iki kavram arasındaki ilişki, turizm açısından görece daha yeni incelenmeye başlanmış olsa da, edebiyat penceresinden oldukça eski olduğu anlaşılmaktadır. Hatta, dünya edebiyat tarihinin ilk örneklerinde seyahatin vurgulandığı görülebilmektedir. Dünyanın bilinen ilk destanı olarak kabul edilen “*Gılgamış Destanı*”nda, ölümsüzlük arayışında olan Kral Gılgamış’ın yolculuğu ve yolculukta yaşadıkları üzerinde durulmaktadır. “*Odesa Destanı*”nda ise Troya Savaşı’ndan sonra ülkesine dönen Kral Odysseus’un dönüş yolculuğu ve yolculuktaki serüvenleri anlatılmaktadır. Nitekim, bu eserlerde seyahatin yeri ve öneminin ön plana çıktığı görülebilmektedir. Öyle ki, seyahat edebi eserlerin içeriğini veya temasını oluşturabildiği gibi, edebi eserler de okuyucuda bir seyahat motivasyonu uyandırabilmektedir (Tırlı, 2018).

Edebiyat turizmi, kültür turizminin yanı sıra kültürel miras turizmi içinde yer alan bir alan olarak da ele alınabilmektedir. Kültürel miras ve edebiyat turizmi ilişkisine yönelik en uygun örneklerden biri “*Grand Tour*”dur. 17. ve 18. yüzyıllarda gelişen ve genç aristokratların eğitiminin ayrılmaz bir parçası olan Grand Tour, iyi belgelenmiş bir kültürel miras turizmi türüdür. Bu tur; Paris, Venedik, Roma ve Napoli gibi kültür merkezlerine yapılan ziyaretleri içermekte ve klasik antik eserleri, sanat ve mimari eserleri, pitoresk manzaraları, bahçeleri ve doğa harikalarını görmeyi; seyahatleri sırasında moda dünyasının önde gelen isimleriyle kaynaşmayı kapsamaktadır (Agarwal & Shaw, 2017). Bu bağlamda kültürel miras turizmi; tarihi anıtlardan el sanatlarına, festivallerden müzik ve dans gösterilerine, farklı kültürlerin canlı sokak yaşantısından yerel halkın özgün yaşam pratiklerine kadar uzanan geniş bir yelpazedeki kültürel cazibe merkezlerine yönelik seyahatleri içermektedir. Öte yandan doğal miras, yaşayan kültürel miras, yapıtlı miras, endüstriyel miras ve kişisel miras gibi farklı miras kategorileri ile belirli bireyler veya topluluklar açısından özel bir anlam taşıyan bölgeler ve karanlık miras olarak nitelendirilen alanlar da kültürel miras turizmi kapsamında değerlendirilmektedir (Agarwal & Shaw, 2017).

Kültürel miras turizmi kapsamında gerçekleşen seyahatler; mimari eserler, dil ve edebiyat eserleri, yerel mutfaklar, festivaller, fuarlar, kütüphaneler,

sinema, tiyatro, müzik ve dans gibi gösteri sanatları ve ilgi çekici diğer kültür öğeleri gibi unsurları tanıma amacı gütmektedir (Tekeli vd., 2024; Tırıl, 2018). Bu tür seyahatlerde farklı motivasyon kaynaklarının olması, aslında kültür olarak ifade edilen kavramı özel ilginin merkezine yerleştirmektedir. Böylelikle farklı amaçlarla yapılan turizm türlerinin çerçevesi daha iyi çizilebilmektedir yani kültür turizmi oldukça geniş bir çerçeveye sahiptir. Buna karşın, özel ilgi turizmi bireylerin motivasyon kaynağına göre şekillenmekte ve bu türlerin her biri nispeten daha dar bir çerçevede yer almaktadır (Tırıl, 2018).

Kültürel miras turizmi içerisinde yer alan ve aynı zamanda insanların özel ilgi alanlarına yönelik gerçekleştirilen edebiyat turizmi; temel olarak yazarlar, okuyucular, kurgu metinler, kurgularda geçen mekânlar ve bunlarla ilgili yerlere yönelik seyahatler çerçevesinde tanımlanabilecek bir turizm çeşididir (Mansfield, 2015). “*Edebi turizm*” olarak da ifade edilen edebiyat turizmi, “*bir yazarın doğum yerini ziyaret etmek ve çocukluğunun geçtiği çevreyi düşünmek, şiiirlere veya kitaplara ilham veren yerleri yeni bir bakış açısıyla görmek veya mezar başında ya da kamuya açık anıtlarda saygılarını sunmak için gerçekleştirilen seyahatleri içermektedir*” (Agarwal & Shaw, 2017). Aliagaoglu ve Narlı (2012), “*edebi alanların veya mekânların turizm amacıyla tüketilmesini, edebiyat turizmi olarak tanımlamaktadır.*”

Edebiyat dünyasında önde gelen kişilerin hayatlarını geçirdiği veya eserlerinde konu edindiği evler ve mekânlar, turistik bir cazibe unsuru olarak sunulmaya başlanmıştır. Bu kapsamda, “*Kafka*” Prag için bir pazarlama aracı olurken, Londra’da “*Charles Dickens Turu*” yapılmakta, Saint Petersburg’da ise “*Suç ve Ceza Turizmi*” gerçekleştirilmektedir. Bir başka örnek Shakespeare’in “*Romeo ve Juliet*” adlı eserine yöneliktir. Romeo ve Juliet’in hikayesinin geçtiği Verona’da (İtalya) turistler, Casa di Giulietta’da Juliet’in balkonunu veya San Francesco Manastırı’nın mahzenlerindeki mezarını ziyaret edebilmektedirler (Agarwal & Shaw, 2017). Klasik edebiyatın yanında çağdaş edebiyata ilişkin bazı örnekler de vermek mümkündür. Örneğin; Oxford’da edebiyat turizmi kapsamında “*Harry Potter Turu*” düzenlenmektedir. Ayrıca, uzun süredir çok satan kitaplar listesinde bulunan “*Da Vinci Şifresi*”nde geçen mekânların yoğun turist ziyaretine uğradığı gündeme gelmiştir. Romanda geçen şato, kilise ve diğer mekânlara turlar düzenlenmekte, hatta romana konu olan şatoda geceleme yapılabilmektedir (Tırıl, 2018).

Bir yazarın eserleri aracılığıyla olumlu bir imajın oluştuğu bir yerin çağrışımı da turistleri çekebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle, yazarların, hayal gücü ve duygu yoluyla gerçek manzaraları edebi manzaralara dönüştürerek manzaraya, vahşi doğaya ve doğal güzelliğe yönelik yaygın tutumları

değiştirme yetenekleri bulunmaktadır. Örneğin; “William Wordsworth”ün yalnızca yeni bir turizm türü için entelektüel iklimin yaratılmasına yardımcı olmakla kalmadığı, aynı zamanda eserindeki yer tasvirleriyle ve on dokuzuncu yüzyılın en popüler rehber kitaplarından birinin yazarlığıyla turistlerin ziyaret etmesi gereken belirli yerleri belirlediği ileri sürülmektedir (Agarwal & Shaw, 2017).

Edebiyat turizmi yalnızca kurgu eserlerden değil, aynı zamanda yazarın gerçek hayatının bazı yönlerini görme arzusundan da kaynaklanmaktadır. Turistik ziyaretler yoluyla, genellikle hayranlık duyulan kişilerle yakından ilişkili yerlerle temas kurulması sağlanmakta ve eserleri veya hatıraları görme ve dokunma şansı yakalanabilmektedir. Böylece okuyucular, bir yazarın doğum yerini ziyaret edip şiirlere veya kitaplara ilham veren yerleri kendi gözleriyle görmek, bir kamu anıtının veya mezarının başında saygı duruşunda bulunmak için seyahat etmektedirler. Örneğin; İngiltere’de hem Jane Austen’in evi olan “Chawton House” hem de William Wordsworth’ün evi olan “Dove Cottage” önemli turistik yerler haline gelmiştir. Bu evlerin, insanlar için çekici olduğu, çünkü yarattıkları eserlerle bağlantıları bulunduğu ifade edilmektedir. Öyle ki, gerçek ve hayal edilenin birleşmesinin, bu tür yerlere özel bir anlam kazandırdığı anlaşılmaktadır (Agarwal & Shaw, 2017).

Açıklamalardan ve örneklerden anlaşılabileceği üzere edebiyat turizmine ilişkin bir sınıflandırmadan bahsetmek mümkündür. Bu konuda literatürde en yaygın kabul edilen sınıflandırma Butler (1986) tarafından yapılmıştır. Butler’ın sınıflandırması dört edebiyat turizmi türünü içermektedir (Butler, 1986’dan aktaran Busby & Klug, 2001): *Gerçek mekânlara yapılan seyahatler*: Bir yazarın doğduğu, yaşadığı, çalışma alanı olarak kullandığı, öldüğü veya yazarın mezarının olduğu yerlere yapılan seyahatlerdir. *Kurgusal mekânlara yapılan seyahatler*: Yazarların eserlerine konu olan mekânlara veya bir eserle ya da karakterle ilgili hazırlanmış mekânlara yapılan seyahatlerdir. *Edebi figürlerle ilişkilendirilen destinasyonlara yapılan seyahatler*: Destinasyonun edebi figürler aracılığıyla pazarlaması sonucunda, destinasyonlara yapılan seyahatlerdir. *Bir yazarın veya eserin popüleritesi ile ilişkili destinasyonlara yapılan seyahatler*: Herhangi bir çaba olmadan, sadece bir yazarın ya da eserinin popüleritesine dayalı olarak turizmde ön plana çıkmış destinasyonlara yönelik yapılan seyahatlerdir. Bunların yanında Busby ve Klug (2001), *seyahat yazarlığını*, edebiyat turizminin yeni bir türü olabileceğini ve seyahat yazarlığı sayesinde mekânların veya insanların yeniden yorumlanarak daha geniş kitlelere iletilen birer araç olduklarını ifade etmiştir.

Turizmin değişen dünyasında seyahat yazarlığı gün geçtikçe önemli hale gelmekte, hatta dijitalleşme ile seyahat blogları daha fazla incelenmektedir.

Seyahat yazıları ve içerikleriyle oluşan seyahat blogları hem turistlerin seyahat deneyimlerini değerlendirebilecekleri ve depolayabilecekleri alanlar olarak görülmekte hem de bu deneyimler yeniden yorumlanarak diğer insanlara sunulmaktadır (Bosangit vd., 2012). Günümüzde bu yazıların ve blogların turizm sektörü için rolü giderek önem kazanmaktadır. Bu konuda yapılan bilimsel çalışmalar, seyahat bloglarının; seyahat için bilgi sağlama (Sun vd., 2014), seyahate motive etme, seyahat kararını olumlu etkileme, yazılarda geçen destinasyonlara olumlu imaj sağlama gibi konularda önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Gholamhosseinzadeh vd., 2023).

Edebiyat turizmine ilişkin mevcut sınıflandırmalara ek olarak Busby ve Laviolette (2006), bir edebî eserin okunmasıyla ve bu eserden uyarlanan filmin izlenmesiyle ortaya çıkan destinasyon ilgisinin tetiklediği seyahatleri *film kaynaklı edebiyat turizmi* olarak ayrı bir tür kapsamında değerlendirmiştir. Diğer taraftan ise Mintel (2011), *edebiyat festivalleri* ve *kitapçı turizmi* olarak iki türün daha olabileceğini önermiştir. Edebiyat festivallerinde katılımcılar genellikle yazarlar, veya ünlü kişilerle kişisel etkileşimde bulunma fırsatı bulmakta ve yazarlar da eserlerini tanıtmaya şansı yakalamaktadır. Kitapçı turizmde ise turistler seyahatleri sırasında, ziyaret ettikleri yerle ilgili rehber kitaplar, edebi haritalar, edebi turlar vb. gibi kitapları veya yerel yazarlar tarafından yazılmış kitapları aramak için yerel kitapçıları gezmektedirler (Hoppen vd., 2014).

Genel olarak değerlendirildiğinde, edebiyat turizmi; insanların edebi eserlerle ilgili seyahatlerini içermektedir. Zaman içerisinde turizm sektöründeki değişmelerle birlikte edebiyat turizminin öneminin arttığı görülmektedir. Farklı şekillerde gerçekleşebilen edebiyat turizmi, birçok insanın ilgisini çekebilmektedir. Böylelikle, verilen örneklerden de anlaşılabacağı gibi, edebiyat turizmi aracılığıyla edebiyatın sıradan yerleri nasıl popüler turistik/kültürel çekim merkezlerine dönüştüğü görülebilmektedir.

3. Türkiye’de Edebiyat Turizmi Potansiyeli

Türkiye’nin edebiyat turizmi potansiyelini, ilk olarak müzeler üzerinden değerlendirmek mümkündür. Müzeler; genellikle kültürel unsurları korumak ve bunları sergilemek için faaliyet gösteren ve kâr amacı olmayan kurumlar olarak görülmektedir (Siu vd., 2013). Benzer şekilde müzeler ve kültürel miras alanları bir nevi mirasın korunması ve eğitim sorumluluğunun yerine getirilmesi işlevini üstlenmektedir (Silberberg, 1995). Bu kapsamda, edebiyat müzeleri bilgilendirmenin yanı sıra kültürel miras turizminin gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Turizm yoluyla edebiyat kültürü hem farklı ülkelerden birçok turiste ulaşabilmekte hem de bu yolla ekonomik

fayda sağlayabilmektedir (Adıgüzel, 2017). Edebiyat müzelerinin ziyaret edilmesi, ziyaretçilere ilgi duyulan yazarlarla, yaşadığı yerlerle veya onların eserleriyle, hatıralarıyla etkileşime girme fırsatı sunmaktadır (Hoppen vd., 2014). Dolayısıyla turizm ve edebiyat müzeleri birbirine karşılıklı faydalar sağlamaktadır. Turizmin edebiyat müzelerinde sergilenen eserlerin bilinirliğini artırdığı; edebiyat müzelerinin ise alternatif destinasyonların oluşmasında önemli bir unsur olduğu ve turist sayılarını artırdığı bilinmektedir (Kervankıran, 2014). Bu kapsamda, edebiyat turizmi, destinasyonların oluşumuna ve başarısına katkı sağlayan önemli bir turizm çeşidi olarak kabul edilmektedir. Turizm sektörünün gelişimine sağladığı katkının yanında kültürel mirasın korunması ve geleceğe aktarılmasında edebiyat turizminin yadsınamaz bir önemi bulunmaktadır. Türkiye’de sayıları artış eğiliminde olan edebiyat müzeleri, edebi alanlar, edebiyat otelleri ve edebiyat festivalleri bu bölüm kapsamında değerlendirilmiş olup böylelikle Türkiye’nin edebiyat turizminde sahip olduğu çekiciliklerin neler olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 2. Genel Edebiyat Müzeleri

Sıra	Müze (Kuruluş Yılı-Yer)
1.	Tanzimat Müzesi (1952-İstanbul)
2.	Divan Edebiyatı Müzesi (1975-İstanbul)
3.	Karikatür ve Mizah Müzesi (1975-İstanbul)
4.	Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Basın Müzesi (1988-İstanbul)
5.	Dedeoğlu Şairler ve Yazarlar Evi (2012-Kahramanmaraş)
6.	İzmir Basın Müzesi (2012-İzmir)
7.	Türkiye Yazarlar Sendikası Edebiyat Müzesi (2012-İstanbul)
8.	Şair ve Yazarlar Evi (2017-Ankara)
9.	Nilüfer Edebiyat Müzesi (2018-Bursa)
10.	Muhibbi Edebiyat Müze Kütüphanesi (2018-Trabzon)
11.	Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi (2019-Kahramanmaraş)
12.	İzmir Edebiyat Müze Kütüphanesi (2021-İzmir)
13.	Hatay Edebiyat Müze Kütüphanesi (2021-Hatay)
14.	İstanbul Büyükkada Edebiyat Müze Kütüphanesi (2023-İstanbul)

Kaynak: Balcı & Dilek, 2023; Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025

Tablo 2’de Türkiye’de bulunan on dört genel edebiyat müzesine ilişkin bilgiler (müzenin adı, kuruluş yılı, bulunduğu il) yer almaktadır. Edebiyat açısından farklı kapsamlarda oluşturulan genel edebiyat müzelerinde birden çok yazarın hayatına, eserlerine, eşyalarına veya yaşam şekillerine ilişkin bilgiler edinilebilmektedir. Tablo 2 incelendiğinde, Türkiye’de son yıllarda bu alanda açılan müzelerin sayısının arttığı görülebilmektedir. Bu durum edebiyat müzelerinin hem kültürel mirası koruma ve aktarma açısından hem de turizm açısından önem kazandığını göstermektedir.

Tablo 3. Yazar Müzeleri

Sıra	Müze (Kuruluş Yılı-Yer)	Sıra	Müze (Kuruluş Yılı-Yer)
1.	Mevlana Müzesi (1926-Konya)	17.	Enver Gökçe Müzesi (2008-Erzincan)
2.	Aşyan Müzesi (1945-İstanbul)	18.	Mehmet Akif Ersoy Müzesi (2009-Ankara)
3.	Adam Mickeiewickz Müzesi (1955-İstanbul)	19.	Kemal Tahir Müzesi (2010-İstanbul)
4.	Ziya Gökalp Müzesi (1956-Diyarbakır)	20.	Ahmet Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi (2011-Diyarbakır)
5.	Sat Faik Abasıyanık Müzesi (1959-İstanbul)	21.	Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi (2011-İstanbul)
6.	Hacı Bektaş-ı Veli Türbesi (1964-Nevşehir)	22.	Karacaoğlan Edebiyat Müze Kütüphanesi (2011-Adana)
7.	Yunus Emre Müzesi (1974-Eskişehir)	23.	Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi (2011-Ankara)
8.	Cahit Sıtkı Tarancı Evi Kültür Müzesi (1974-Diyarbakır)	24.	Erzurumlu Emrah Edebiyat Müze Kütüphanesi (2012-Erzurum)
9.	Aşık Veysel Müzesi (1982-Sivas)	25.	Evliya Çelebi Edebiyat Müze Kütüphanesi (2013-Kütahya)
10.	Namık Kemal Evi Müzesi (1994-Tekirdağ)	26.	Cemil Meriç Kültür Evi (2014-Hatay)
11.	Hüseyin Rahmi Gürpınar Müzesi (2000-İstanbul)	27.	Yahya Kemal Beyatlı Müzesi (2016-İstanbul)
12.	Orhan Kemal Müzesi (2000-İstanbul)	28.	Tarık Dursun Yazar Evi (2016-İzmir)
13.	Necati Cumalı Anı ve Kültür Evi (2004-İzmir)	29.	Hacı Bayram Veli Müzesi (2017-Ankara)
14.	Ahmet Kutsi Tecer Kültür Evi ve Müzesi (2007-Erzincan)	30.	Haldun Taner Müze Evi (2018-İstanbul)
15.	Karagöz Müzesi (2007-Bursa)	31.	Nuri Pakdil Edebiyat Müze Kütüphanesi (2022-Ankara)
16.	Rıfat Ilgaz Müzesi (2008-Kastamonu)		

Kaynak: Balcı & Dilek, 2023; Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025

Tablo 3’te Türkiye’deki yazar müzeleri yıl ve yer bilgisi ile verilmiştir. Açılış yılına göre sıralanan yazar müzelerinde bir yazara ilişkin eserler, kişisel eşyalar vb. sergilenmektedir. Otuz bir adet yazar müzesinden çoğunun 2000 yılından sonra açıldığı görülmektedir. Bu kapsamda, son zamanlarda edebi kişilere ve eserlere yönelik önem verilmeye başlandığı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda edebi kişiliklerin ve eserlerin müzeler yoluyla yaşatıldığı ve edebiyat turizminin gelişimine de katkı sağlandığı görülebilmektedir.

Tablo 4. Kurmaca Edebiyat Müzeleri

Sıra	Müze (Kuruluş Yılı-Yer)
1.	Masumiyet Müzesi (2012-İstanbul)
2.	Hababam Sınıfı Müzesi (2014-İstanbul)

Kaynak: Balcı & Dilek, 2023

Genel edebiyat müzelerinin ve yazar müzelerinin yanında İstanbul'da bulunan “Masumiyet Müzesi” ve “Hababam Sınıfı Müzesi” kurmaca edebiyat müzesi örneklerindendir (Tablo 4). Kurmaca edebiyat müzeleri; roman, öykü, tiyatro gibi herhangi bir edebi eserden kurgulanarak oluşturulmaktadır. Bu müzelerdeki temel amaç; çıkış noktası olan eseri detayları ile tanımlamaktır. Dolayısıyla ziyaretçiler; eserdeki kişi, mekân ve nesneleri görsel olarak bu tür müzelerde görme imkanına sahip olmaktadır (Balcı & Dilek, 2023). Bu kapsamda, Masumiyet Müzesi Orhan Pamuk'un hem yazdığı bir roman hem de kurduğu bir müzedir. 1974-2000 yılları arasında geçen aşk romanında zengin ve orta hallerde iki aile üzerinden geçmişe dönüşler ve hatıralar ile 1950-2000 yılları arasındaki İstanbul anlatılmaktadır. Romanda anlatılan kahramanların kullandığı, giydiği, işittiği, gördüğü, biriktirdiği, hayal ettiği şeyler özenle hazırlanmış kutu ve vitrinlerde sergilenmektedir. Hababam Sınıfı Müzesi ise 1957'de önce hikâye dizisi şeklinde olan sonra roman olarak yayımlanan “Hababam Sınıfı” eseriyle ilgilidir. 1970'li yıllarda ise sinemaya uyarlanmıştır. Hababam Sınıfı Müzesi'nde çekilen filmlere ilişkin afişler, kullanılan eşyalar (masa, sandalye, sıra vb. gibi), heykeller ve çeşitli fotoğraflar yer almaktadır (Balcı & Dilek, 2023). Hababam Sınıfı örneğinde olduğu gibi sinemaya uyarlanmış olan eserlerin sinemanın etkisi ile de edebiyat turizmine katkı sağladığı görülebilmektedir.

Tablo 5. Edebi Alanlar

Sıra	İsim (Yer)
1.	Beşiktaş Şairler Sofası (İstanbul)
2.	Avanos Şairler Sokağı (Nevşehir)
3.	Ozanlar Yolu (Nevşehir)

Kaynak: Balcı & Dilek, 2023

Müzeler dışında, edebiyat turizminin mekânsal boyutunu oluşturan edebi alanlar da önemli bir çekicilik unsurudur. Tablo 5'te Türkiye'de bulunan edebi alanlara ilişkin edebiyat/yazar sokakları verilmiştir. Edebiyat sokakları; yazar, şair, filozof gibi kişilerin edebi ürünlerinden seçilmiş unsurların veya

bir konunun daha önce belirlenen sokaklarda anıtlarla, büstlerle, kaldırım taşlarına yazılan aforizmalarla sergilenmesi ile oluşmaktadır. Bu anlayışla sokağa bir edebi çekim gücü kazandırılmakta ve sokağın ziyaret edilme oranı arttırılabilmektedir (Balcı & Dilek, 2023). Edebiyat turizmi kapsamında sayılabilen diğer edebi alanlar ise eser bağlantılı alanlar, yazar mezarları ve anıtları ile ilgilidir. Edebiyat eserlerinin geçtiği yerler ya da eserlerle popülerleşmiş alanlar edebî miras turizminin ana çekicilikleri arasında yer almaktadır. Örneğin; İstanbul’un cazibe merkezi haline gelmesinde edebi metinlerin de etkisi bulunmaktadır. Nedim’in ve Şeyh Galip’in eserlerinde *Galata* sahillerinin canlılığı ve güzelliği ilgi çekmektedir. Namık Kemal, Recâizâde Ekrem ve Ahmet Mithat gibi edebiyatçıların romanlarında *Çamlıca* gezme veya eğlenme yeri olarak, *Beyoğlu* ise Batılı yaşam şeklinin mekânı olarak popülerlik kazanmıştır. Bunların dışında Sultanahmet, Üsküdar, Adalar, Boğaz gibi yerlere olan ilginin ve hayranlığın oluşmasında okumanın katkısı bulunmaktadır. İstanbul dışında Mehmet Akif’in Çanakkale şehitlerine adanan şiiri ve sonrasında yazılan romanlar, oluşturduğu atmosfer sayesinde *Çanakkale*’yi kutsal bir mekân haline getirmiştir (Alioğlu & Narlı, 2012). Diğer taraftan yazar mezarları; yazarların anılarını yaşatan ve kültür/edebiyat turlarına katılması gereken mekânlar arasında sayılmaktadır. Bu konuda, birçok ilde edebi kişilerin mezarları olsa da özellikle *İstanbul*’da farklı mezarlıklar birçok edebi kişi ile ilişkilendirilebilmektedir (Yıldırım & Ergün, 2021). Anıt, heykel veya büstler ise bir şehrin edebi varlığını ortaya koyan ve turizm kapsamında görülebilen unsurlardır. *Sabahattin Ali*’nin Edremit’teki Sabahattin Ali Parkı’nda bankta kitap okuyan bir heykeli ve Kazdağları Sarıkız Etnoğrafya Galerisi’nde balmumu heykeli sergilenmektedir. Bayramiç’te bulunan Mehmet Akif Ersoy Evi’nde, şair ve yazar *Mehmet Akif Ersoy*’a ait balmumu heykel yer almaktadır. Genel olarak Türkiye’nin 81 ilinin her birinde, yazar ve şairlere ait anıt, heykel ve büstler bulunmaktadır (Yıldırım & Ergün, 2021).

Tablo 6. Edebiyat Otelleri

Sıra	İsim (Yer)
1.	Pera Palace Hotel (İstanbul)
2.	Şiir Butik Otel (Denizli)
3.	Mini Fuar Hotel (İzmir)
4.	Kitap Evi Hotel (Bursa)

Kaynak: Balcı & Dilek, 2023

Tablo 6’da edebiyat turizmi kapsamında önemli bir çekicilik unsuru olan edebiyat otellerine yer verilmiştir. Bu yerler, bir şekilde edebiyatla veya yazarın yaşamıyla ilgili bazı konaklama işletmelerini ifade etmektedir. Örneğin; *Pera Palace Hotel*, polisiye romanlarıyla dünyaca bilinen Agatha Christie’nin İstanbul’da bulunduğu sürede kaldığı, edebiyat turistleri için çekim alanı olan bir yerdir (Yıldırım & Ergün, 2021). Bu tür oteller, edebiyat temalı oteller olarak da ifade edilmekte olup edebi dönem, edebi türler, yazar, şair gibi konular edebiyat otellerinin temasını oluşturabilmektedir (Balcı & Dilek, 2023).

Tablo 7. Edebiyat Festivalleri

Sıra	Müze (Başlangıç Yılı-Yer)
1.	İstanbul Şiir ve Edebiyat Festivali (2009’dan beri-İstanbul)
2.	Uluslararası İstanbul Tanpınar Edebiyat Festivali (2009’dan beri-İstanbul)
3.	Kara Hafta Edebiyat Festivali (2014’ten beri-İstanbul)
4.	Roman Kahramanları İstanbul Edebiyat Festivali (2015’ten beri- İstanbul)
5.	İstanbul Comics and Art Festival (2016’dan beri-İstanbul)
6.	Pendik Edebiyat Festivali (2019’dan beri-İstanbul)
7.	Uluslararası İzmir Edebiyat Festivali (2016’dan beri-İzmir)
8.	Orhan Kemal Edebiyat Festivali (2016’dan beri Adana)
9.	Yaşar Kemal Kültür, Sanat ve Edebiyat Festivali (2020’den beri-Adana)
10.	Uluslararası Trabzon Edebiyat Festivali (2014’ten beri-Trabzon)
11.	Ordu Uluslararası Edebiyat Festivali ((2010-2014-Ordu)

Kaynak: Balcı & Dilek, 2023

Edebiyattemalıkonaklamaişletmelerineilişkinörneklerdeğerlendirildikten sonra, edebiyat turizminin bir diğer önemli bileşeni olan festivaller ele alınabilir. Edebiyat festivalleri; edebiyat ve yazarlar ile ilgili kültürel mirası somutlaştırarak ve etkileşim alanları yaratarak turizm pazarında özgün bir çekicilik oluşturabilmektedir. Tablo 7’de Türkiye’de düzenlenen edebiyat festivallerine yer verilmiştir. Bu kapsamda edebiyat festivallerinin Türkiye’de son 15 yıllık bir periyotta ilgi görmeye başladığı görülebilmektedir. Edebiyat festivallerinin en öne çıkan özelliklerinden biri ziyaretçilere sunduğu zengin içeriklerdir. Edebiyat festivallerinde binlerce kitabın yanında birçok yazarın katıldığı imza günleri, okuma etkinlikleri, atölye çalışmaları, panel ve söyleşi etkinlikleri yapılmakta ve böylece hem kitaplar hem de yazarlar ile temas etme imkânı ortaya çıkmaktadır (Balcı & Dilek, 2023). Dolayısıyla, bu festivaller özel ilgi turistlerinin ilgisini çekebilmekte ve turizmin gelişimine katkı sağlayabilmektedir.

4. Türkiye’nin Edebiyat Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi

Özel ilgi turizmi ve kültürel miras turizmi kapsamında değerlendirilen edebiyat turizmi, Türkiye açısından dikkate değer bir potansiyel sunmaktadır. Edebiyat turizmi, kültürel miras unsurlarının korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması bakımından önemli bir işlev üstlenmekte; bunun yanı sıra hem yerel ekonomileri desteklemekte hem de turizm sektörünün çeşitlenerek gelişmesine katkı sağlamaktadır. Türkiye, zengin tarihsel birikimi, köklü edebiyat geleneği ve çok yönlü kültürel çeşitliliği ile edebi mirasın turistik bir değer olarak dönüştürülmesine elverişli bir kültürel altyapıya sahiptir. Ülke genelinde farklı dönemlere, türlere ve yazarlara ait edebi izlerin bulunması, edebiyat temalı destinasyon çeşitliliğini artırmakta ve Türkiye’ye bu alanda belirgin bir rekabet avantajı sağlamaktadır.

Türkiye’de edebiyat turizmini destekleyen çeşitli çekicilikler yer almaktadır. Son yıllarda edebiyat müzeleri ve yazar müzelerinin sayısında gözle görülür bir artış yaşanmakta; özellikle 2000’li yıllardan itibaren edebi kişilere ve onların eserlerine yönelik koruma, sergileme ve tanıtım faaliyetlerinin daha görünür hâle geldiği anlaşılmaktadır. Bu müzeler aracılığıyla yazarların yaşamları, üretim süreçleri ve kültürel mirasları ziyaretçilere aktarılmakta; böylece hem kültürel süreklilik sağlanmakta hem de turistlerin yazarla dolaylı etkileşim kurabileceği deneyim alanları oluşturulmaktadır. Bunun yanı sıra, kurmaca edebiyat müzelerinin ve sinema uyarlamalarının da edebiyat turizmi üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Hababam Sınıfı örneği, edebi bir eserin çok boyutlu bir kültürel ürüne dönüşerek turistik bir çekim ögesine evrilebileceğini göstermektedir. Ayrıca Beşiktaş Şairler Sofası ve Avanos Şairler Sokağı gibi edebi alanların varlığı, edebi metinlerin mekânsal algı üzerindeki etkisini güçlendirmekte; edebiyat temalı konaklama işletmeleri, edebi anıtlar ve büstlerin ülke geneline yayılmış olması ise Türkiye’nin geniş kapsamlı bir edebi turizm ağı oluşturmaya imkân tanımaktadır. Bu unsurlar, edebiyat turizminin yalnızca büyük şehirlerde değil, Anadolu’nun farklı bölgelerinde de yerel kimlikleri destekleyen temalar üzerinden gelişmesine olanak sağlamaktadır.

Diğer taraftan turizm endüstrisi, son yıllarda kitle turizminden uzaklaşarak daha özgün, katılımcı ve bireysel ilgi odaklı deneyimlerin ön planda olduğu özel ilgi turizmi türlerine yönelmektedir. Bu dönüşüm, edebiyat turizminin yerel, bölgesel ve ulusal ekonomiler açısından artan önemini ortaya koymaktadır. Turistlerin destinasyonun kültürel değerleri ile bütünleşme, yerel unsurlarla yakın temas kurma ve otantik deneyim edinme yönündeki beklentileri, edebiyat turizminin sunduğu potansiyeli daha da güçlendirmektedir. Türkiye’nin bu alandaki başlıca güçlü yönlerinden biri,

yalnızca yazarların yaşadığı mekânları sunmakla sınırlı kalmayıp edebi anlatılarla ilişkilendirilebilecek çok boyutlu kültürel deneyimleri bütüncül bir şekilde bir araya getirebilmesidir. Eserlerin geçtiği sokakların, karakterlerin iz bıraktığı mekânların hâlen ziyaret edilebilir olması, edebiyat temalı festivallerin süreklilik kazanması ve şehirlerin edebi kimliklerle özdeşleşmesi, Türkiye’yi edebiyat turizmi bakımından yüksek potansiyelli bir destinasyon hâline getirmektedir.

Buna karşın Türkiye’nin edebiyat turizmi potansiyelini tam anlamıyla gerçekleştirmesini sınırlayan birtakım zayıf yönler bulunmaktadır. Edebiyat temalı destinasyonların ulusal ve uluslararası tanıtımının sınırlı olması, bu alanın küresel ölçekte markalaşmasını güçleştirmektedir. Aynı şekilde edebi mirasın turizme entegrasyonunu yönetecek kapsamlı ve stratejik bir üst politika çerçevesinin bulunmaması; restorasyon, koruma ve mekânsal planlama süreçlerinin bazı bölgelerde yeterince bütüncül ilerlememesi gelişimin önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Pek çok edebi alanın dijitalleşme, ziyaretçi yönlendirme, deneyim tasarımı ve altyapı geliştirme bakımından ek iyileştirmelere ihtiyaç duyduğu da görülmektedir. Bu eksiklikler, Türkiye’nin sahip olduğu güçlü edebi mirasın turistik ürüne dönüştürülmesinde zaman zaman parçalı bir yapı oluşmasına neden olmaktadır.

Tüm bu unsurlar birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye’nin edebiyat turizmi hem çeşitlilik hem kültürel derinlik hem de mekânsal yaygınlık açısından oldukça güçlü bir potansiyel sunmaktadır. Bununla birlikte, bu potansiyelin sürdürülebilir, bütüncül ve uluslararası ölçekte görünür bir yapıya kavuşturulması için stratejik planlama, destinasyon yönetimi ve marka konumlandırmasına dayalı daha sistematik bir yaklaşımın geliştirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda edebi mirasın korunması, yerel toplulukların sürece dâhil edilmesi ve deneyim odaklı turistik ürünlerin çeşitlendirilmesi, Türkiye’nin edebiyat turizmi alanındaki rekabet gücünü artıracak kritik unsurlar arasında yer almaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak bu bölüm, turizm endüstrisinin kitlesel faaliyetlerden bireysel ilgi alanlarına yönelen yapısal dönüşümü içinde edebiyat turizminin konumunu kavramsal bir çerçevede ortaya koymuş ve Türkiye’nin bu bağlamdaki potansiyelini değerlendirmiştir. İncelemeler, Türkiye’nin giderek artan sayıda edebi çekiciliğe sahip olduğunu ve bu çekiciliklerin hem kültürel mirasın korunmasına hem de turizmin çeşitlendirilmesine önemli katkılar sunduğunu göstermektedir. Edebiyat turizmi, özel ilgi turistlerinin beklentilerine yanıt vererek otantik deneyim talebini karşılamakta; eserleri,

mekânları ve hatıraları görme ve dokunma imkânı sunarak deneyim kalitesini artırmaktadır. Ayrıca yerel ekonomilere sağladığı katkılar, sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle de örtüşmektedir. Bununla birlikte Türkiye’de yaşamış çok sayıda edebi kişilik dikkate alındığında, mevcut çekiciliklerin yeterliliği tartışmaya açıktır. Bu çerçevede, edebiyatın kültür ve turizmle kesiştiği alanlarda daha fazla yaratıcı uygulamaya, yenilikçi deneyim tasarımlarına ve interaktif faaliyetlere ihtiyaç duyduğu söylenebilir.

Bu bölümün kavramsal tartışması, edebiyat turizmi literatüründe dağınık biçimde yer alan bilgi birikimini sistematik bir bakış açısıyla ele alarak alana kuramsal bir katkı sağlamaktadır. Edebiyat temelli çekiciliklerin türleri, işlevleri ve Türkiye bağlamındaki konumlanışı üzerine yapılan değerlendirmeler, konunun teorik sınırlarını belirginleştirmekte ve ileride yürütülecek ampirik çalışmalara yön göstermektedir. Pratik açıdan ise destinasyon yöneticileri, yerel yönetimler ve kültür kurumları açısından edebiyat temelli ürün geliştirme, kültürel mirasın daha görünür kılınması ve destinasyon markalaşması gibi alanlarda politika ve uygulama önerileri üretme potansiyeli taşımaktadır. Bununla birlikte çalışmanın kavramsal niteliği kapsamın doğal olarak sınırlı olmasına yol açmaktadır. Türkiye’deki tüm edebi mekânların, etkinliklerin ve rotaların ayrıntılı biçimde incelenmesi bu bölümün sınırlarını aşmaktadır. Bu nedenle gelecekteki araştırmaların belirli edebi destinasyonlara odaklanan derinlemesine nitel analizler yapması, edebi turist profillerini ortaya koyması, edebiyat temelli deneyimlerin destinasyon imajı ve memnuniyet üzerindeki etkilerini ölçmesi yararlı olacaktır. Ayrıca artan sayıda edebiyat festivali, müze, galeri ve tematik konaklama işletmesinin yönetim modellerinin, ekonomik katkılarının ve ziyaretçi deneyim çıktılarının değerlendirilmesi, edebiyat turizminin Türkiye’de sürdürülebilir bir turizm türü olarak gelişimine önemli katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Adıgüzel, F. B. (2017). Edebiyat müzeleri ve müzede edebiyat eğitimi. *Millî Eğitim Dergisi*, 46(214), 85–104. <https://dergipark.org.tr/en/pub/milliegitim/issue/36135/405921>
- Agarwal, S., & Shaw, G. (2017). *Heritage, screen and literary tourism*. Channel View Publications. <https://doi.org/10.21832/AGARWA6249>
- Ahipaşaoğlu, H. S. (2001). *Turizmde rehberlik*. Detay Yayıncılık.
- Akoğlu Kozak, M., & Bahçe, S. (2009). *Özel ilgi turizmi*. Detay Yayıncılık.
- Akyurt Kurnaz, H., Çeken, H., & Kılıç, B. (2013). Hüzün turizmi katılımcılarının seyahat motivasyonlarının belirlenmesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 57–73. <https://isarder.org/index.php/isarder/article/view/110>
- Aliağaoğlu, A., & Narlı, M. (2012). Edebî miras turizmi ve Türkiye’de edebî mekânlar. *Bilgi, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 60, 1–18. <https://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1210-published.pdf>
- Balcı, U., & Dilek, S. E. (2023). *Edebiyat turizmi: Kavramlar, türler, örnekler*. Detay Yayıncılık.
- Bayhan, İ. (2025). Özel ilgi turizminin kavramsal çerçevesi, türleri, etkileri, sektördeki yansımaları ve gelecek perspektifi üzerine genel bir bakış. İ. Bayhan (Ed.), *Multidisipliner bir yaklaşımla özel ilgi turizmi içinde* (ss. 1–26). Özgür Yayınları. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub769.c3168>
- Bosangit, C., Dulnuan, J., & Mena, M. (2012). Using travel blogs to examine the post-consumption behaviour of tourists. *Journal of Vacation Marketing*, 18(3), 207–219. <https://doi.org/10.1177/1356766712449367>
- Busby, G., & Klug, J. (2001). Movie-induced tourism: The challenge of measurement and other issues. *Journal of Vacation Marketing*, 7(4), 316–332. <https://doi.org/10.1177/135676670100700403>
- Busby, G., & Laviolette, P. (2006). Narratives in the net: Fiction and Cornish tourism. *Cornish Studies*, 14(1), 142–163. https://doi.org/10.1386/corn.14.1.142_1
- Cohen, E. (2011). *Contemporary tourism: Diversity and change*. Emerald Group Publishing.
- Çiçekli Ayyıldız, S. (2025). Özel ilgi turizmi kapsamında doğa turları rehberliği alanında uzmanlaşma. İ. Bayhan (Ed.), *Multidisipliner bir yaklaşımla özel ilgi turizmi içinde* (ss. 27–54). Özgür Yayınları. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub769.c3169>
- Douglas, N., Douglas, N., & Derret, R. (2001). *Special interest tourism*. Wiley.
- Gholamhosseinzadeh, M. S., Chapuis, J. M., & Lehu, J. M. (2023). Tourism netnography: How travel bloggers influence destination image. *Tourism Recreation Research*, 48(2), 188–204. <https://doi.org/10.1080/02508281.2021.1911274>

- Hernández, A. L., Alarcón, S., & Meraz Ruíz, L. (2022). Segmentation of wine tourism experience in Mexican wine regions using netnography. *International Journal of Wine Business Research*, 34(3), 427–446. <https://doi.org/10.1108/IJWBR-02-2021-0010>
- Hoppen, A., Brown, L., & Fyall, A. (2014). Literary tourism: Opportunities and challenges for the marketing and branding of destinations. *Journal of Destination Marketing & Management*, 3(1), 37–47. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2013.12.009>
- Kervankıran, I. (2014). Dünyada değişen müze algısı ekseninde Türkiye’deki müze turizmine bakış. *Electronic Turkish Studies*, 9(11), 345–369. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7522>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2025). *Edebiyat müze kütüphaneleri*. <https://kygm.ktb.gov.tr/TR-308333/edebiyat-muze-kutuphaneleri.html>
- Mansfield, C. (2015). *Researching literary tourism*. Shadows Books & Media.
- Mintel. (2011). *Literary tourism - international - September 2011*. Mintel International Group.
- Özdemir, N. (2009). Turizm ve edebiyat. *Milli Folklor*, 21(82), 32–49. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/millifolklor>
- Pan, Q. (2023). The past, present and future of coffee tourism. *Open Journal of Business and Management*, 11(2), 688–703. <https://doi.org/10.4236/ojbm.2023.112037>
- Pulido-Fernández, J. I., Casado-Montilla, J., & Carrillo-Hidalgo, I. (2019). Introducing olive oil tourism as a special interest tourism. *Heliyon*, 5(12), 1–8. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2019.e02975>
- Silberberg, T. (1995). Cultural tourism and business opportunities for museums and heritage sites. *Tourism Management*, 16(5), 361–365. [https://doi.org/10.1016/0261-5177\(95\)00039-Q](https://doi.org/10.1016/0261-5177(95)00039-Q)
- Siu, N. Y. M., Zhang, T. J. F., Dong, P., & Kwan, H. Y. (2013). New service bonds and customer value in customer relationship management: The case of museum visitors. *Tourism Management*, 36, 293–303. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.12.001>
- Sun, M., Ryan, C., & Pan, S. (2014). Assessing tourists’ perceptions and behaviour through photographic and blog analysis: The case of Chinese bloggers and New Zealand holidays. *Tourism Management Perspectives*, 12, 125–133. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2014.09.007>
- Sutherland, J. (2018). *Edebiyatın kısa tarihi* (T. Göbekçin, Çev.). Alfa Yayınları.
- Tanrısevdi, A., & Çavuş, Ş. (2003). Özel ilgi turizmi ve özel ilgi turizmi kapsamında Kuşadası ve çevresinde var olan potansiyel kaynaklar üzerine kuramsal bir inceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 9–22. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1003278>

- Tekeli, M., Yıldırım, İ., & Çıtak, B. (2024). Kültürel miras unsuru olarak ulusal mutfağın sürdürülebilirliği: Gastronomiklik çerçevesinde nitel bir araştırma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 45-65. <https://doi.org/10.32572/guntad.1318209>
- Tırıl, A. (2018). Bir özel ilgi turizmi olarak edebiyat turizmi ve Türkiye'nin edebiyat turizmi potansiyeli. *International Journal of Social and Humanities Sciences*, 2(2), 161-184. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijshs/issue/40922/494312>
- Trauer, B. (2006). Conceptualizing special interest tourism - frameworks for analysis. *Tourism Management*, 27(2), 183-200. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2004.10.004>
- Ünal, İ. (2016). Özel ilgi turizm çeşitleri. A. Yaylı & Ö. Sürücü (Eds.), *Özel ilgi turizmi içinde* (ss. 89-116). Detay Yayıncılık.
- Weiler, B., & Hall, C. M. (1992). *Special interest tourism*. Belhaven Press.
- Yıldırım, H. M., & Ergün, B. (2021). Edebiyat turizmi: Kazdağları üzerine bir inceleme. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 18(2), 293-316. <https://doi.org/10.24010/soid.861741>
- Yıldız, Z., Yıldız, S., & Aytemiz, L. (2015). Kara turizm, terör turizmi ve Türkiye potansiyeli. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 390-407. <https://doi.org/10.15869/itobiad.17490>
- Yuan, J. J., Cai, L. A., Morrison, A. M., & Linton, S. (2005). An analysis of wine festival attendees' motivations: A synergy of wine, travel and special events? *Journal of Vacation Marketing*, 11(1), 41-58. <https://doi.org/10.1177/1356766705050842>
- Yurdakul, D. (2024). Özel ilgi turizminde yeni eğilimler: Değişen tüketici ve tüketici toplulukları motivasyonları. Ö. F. Aslan & A. Küçükali (Eds.), *Sosyal, iktisadi, beşerî ve yönetim alanları perspektifinde sorunlara bakış 3* (ss. 103-120). Efe Akademi Yayıncılık.

